

FACTSHEET PLEEGZORG 2011

Pleegzorg is een vorm van jeugdzorg die valt onder de Wet op de jeugdzorg. Als hulp thuis niet meer toereikend is, wordt tot uithuisplaatsing besloten. Pleegzorg is de eerste keus bij uithuisplaatsing, aangezien deze vorm van opvang in gezinsverband het dichtst bij de natuurlijke situatie staat. Pleegouders worden in eerste instantie in de directe omgeving van het kind gezocht, binnen de familie of bij bekenden. Pleegzorg kent verschillende vormen, voor korte en langere tijd, maar ook in deeltijd, waardoor maatwerk geboden kan worden bij de hulp aan kinderen en hun ouders. Er zijn in Nederland 28 (regionale) jeugdzorginstellingen die pleegzorg aanbieden. Deze werken landelijk samen onder de noemer 'Pleegzorg Nederland' voor de publiciteit en beeldvorming. Pleegzorg Nederland is onderdeel van de brancheorganisatie Jeugdzorg Nederland. Deze factsheet is samengesteld op basis van de cijfers die zijn aangeleverd door alle (regionale) pleegzorginstellingen.

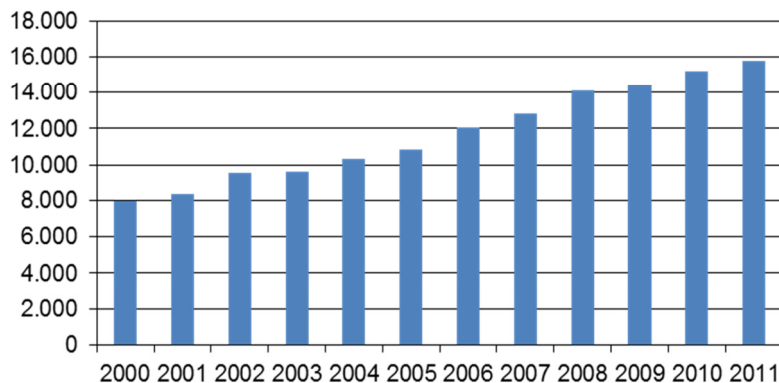
DEZE FACTSHEET BESTAAT UIT DRIE ONDERDELEN:

- A. De cijfers over 2011
- B. Trends en ontwikkelingen in de pleegzorg
- C. Terminologie

A. DE CIJFERS OVER 2011

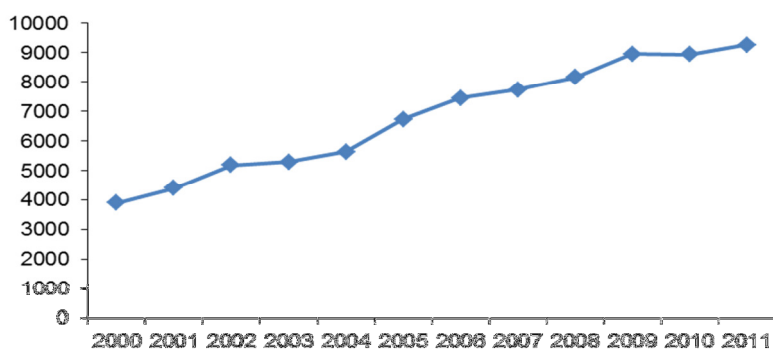
In 2011 hebben 20.498 kinderen¹ voor korte of langere tijd gebruik gemaakt van pleegzorg. Op 1 januari 2011 verbleven in Nederland 15.790 kinderen bij pleegouders. In 2011 zijn 9.423 nieuwe plaatsingen gerealiseerd. In de afgelopen tien jaar is het aantal kinderen dat gebruik maakt van pleegzorg verdubbeld. In vergelijking met 2010 hebben 887 kinderen meer gebruik gemaakt van pleegzorg. De forse groei van de pleegzorg die een aantal jaren terug is ingezet, stabiliseert. De pleegzorgcapaciteit is in 2011 nagenoeg gelijk gebleven op 15.000 plaatsen. Het bezettingspercentage van de landelijke pleegzorgcapaciteit lag gedurende het hele jaar op 101%. Dit betekent dat meer pleegkinderen geholpen dan dat er budget beschikbaar is. Op 31 december 2011 wachtten 278 kinderen langer dan negen weken op een (definitieve) plaatsing bij pleegouders. Op 1 januari 2011 stonden 361 kinderen op de wachtlijst voor pleegzorg. De wachtlijst voor pleegzorg is 23% afgenomen. 35% van de kinderen wacht op deeltijdpleegzorg. Op dit punt zijn de regionale verschillen groot.

GRAFIEK 1: TOTAAL AANTAL PLEEGKINDEREN OP PEILDATUM 1 JANUARI: 2000 – 2011

¹ In 2011 wordt voor het eerst gerapporteerd over "unieke" pleegkinderen. In voorgaande jaren was het totaal aantal pleegkinderen dat gebruikt maakt van pleegzorg gebaseerd op de optelsom van het aantal pleegkinderen dat op 1 januari van dat jaar in een pleeggezin verbleef en het aantal nieuwe plaatsingen in datzelfde jaar. Hierin zaten dubbeltellingen.

GRAFIEK 2: NIEUWE PLAATSINGEN PER JAAR 2000 - 2011

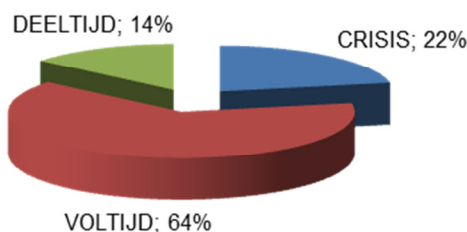
Aan de ene kant maken veel kinderen voor korte tijd gebruik van pleegzorg. Aan de andere kant is er een groep kinderen die voor lange tijd bij pleegouders verblijft. Van alle plaatsingen die in 2011 zijn beëindigd is de duur van de plaatsingen geregistreerd. 39% van de pleegkinderen heeft korter dan drie maanden bij pleegouders gewoond en 35% langer dan een jaar.

TABEL 1: DUUR VAN DE PLAATSING VAN ALLE BEËINDIGDE PLAATSINGEN IN 2011

DUUR VAN DE PLAATSINGEN VAN ALLE BEËINDIGDE PLAATSINGEN IN 2011	
Korter dan 4 weken	23%
1 - 3 maanden	16%
3 - 6 maanden	12%
6 - 12 maanden	15%
1 - 2 jaar	15%
Langer dan 2 jaar	20%

22% van de nieuwe pleegzorgplaatsingen in 2011 betreft crisisopvang. 14% van de plaatsingen betreft deeltijdpleegzorg. Dit is meestal weekend- en vakantieopvang.

GRAFIEK 3: NIEUWE PLEEGZORGPLAATSINGEN DIE IN 2011 ZIJN GEREALISEERD, NAAR SOORT OPVANG

28% van de kinderen die in 2011 in een pleeggezin is geplaatst, is 12 jaar of ouder. 35% van de geplaatste kinderen is vier jaar of jonger en 36% van de kinderen is in de basisschoolleeftijd. In 2011 zijn iets meer meisjes dan jongens bij pleegouders geplaatst; 51% meisjes tegenover 49% jongens.

TABEL 2: LEEFTIJDOPBOUW VAN KINDEREN DIE IN 2011 IN EEN PLEEGGEZIN GEPLAATST ZIJN

LEEFTIJD VAN PLEEGKINDEREN DIE IN 2011 IN EEN PLEEGGEZIN GEPLAATST ZIJN	
0 - 4 jaar	35%
5 - 11 jaar	36%
12 - 14 jaar	13%
15 jaar en ouder	14%
18 jaar	1%

In de crisisopvang is 52% van de kinderen vier jaar of jonger. In diverse regio's is in een convenant vastgelegd dat kinderen onder de 5 jaar bij een uithuisplaatsing niet in een groep worden geplaatst, maar altijd in gezinsverband worden opgevangen. Dit beleid lijkt effectief. Bij de deeltijdpleegzorg, weekend- en vakantieopvang, is de helft van de kinderen in de basisschoolleeftijd.

36% van de pleegkinderen vond in 2011 onderdak bij bekenden, de zogenaamde netwerkpleegzorg. Van de lopende plaatsingen woont 43% van de pleegkinderen bij bekenden. Dit kunnen grootouders, tantes en ooms zijn, maar ook onderwijzers of burens. Dit percentage is al een aantal jaar stabiel. De netwerkpleegzorg is even hard meegegroeid met de totale toename van de pleegzorgplaatsingen. Tweederde van de pleegkinderen is in 2011 bij pleegouders geplaatst met een justitiële kinderschermingsmaatregel: een Onder Toezicht Stelling (OTS) of een voogdijmaatregel.

In 2011 zijn 8.423 plaatsingen beëindigd. Het overgrote deel van de beëindigde plaatsingen, namelijk 75%, is in overeenstemming tussen cliënt, Bureau Jeugdzorg en de instelling voor pleegzorg afgerond omdat bijvoorbeeld het hulpverleningsplan is afgerond of de doelen van de zorg zijn gerealiseerd. In een klein deel van de gevallen is de zorg eenzijdig beëindigd: 3% door de cliënt en 3% door de hulpverlener.

TABEL 3: PLEEGZORGCIJFERS 2001-2011: AANMELDINGEN VAN PLEEGOUDERS EN PLAATSIJNGEN VAN PLEEGKINDEREN

	PLEEGOUDERS		PLEEGKINDEREN
	Belangstellenden die informatiepakket hebben aangevraagd	Geaccepteerde (nieuwe) pleegouders	Nieuwe plaatsingen
2001	3.757	2.393	4.398
2002	4.751	2.403	5.189
2003	5.882	2.045	5.298
2004	4.702	1.646	5.638
2005	4.742	2.225	6.736
2006	7.836	2.952	7.447
2007	6.301	3.142	7.738
2008	7.626	3.022	8.122
2009	7.689	2.941	8.947
2010	5.470	2.991	8.944
2011	16.203	2.853	9.423

In totaal zetten ruim 14.504 pleeggezinnen zich in voor de opvang van 20.498 pleegkinderen per jaar. In 2011 zijn 2.853 nieuwe pleegouders geaccepteerd en zijn 3.088 pleegouders gestopt: 1.598 netwerkpleegouders en 1.490 bestandspleegouders.

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN IN DE PLEEGZORG

Door de jaren heen fluctueert het aantal mensen dat informatie over pleegzorg aanvraagt. In maart 2011 is de campagne 'Ontdek de pleegouder in jezelf' onder verantwoordelijkheid van het ministerie van VWS van start gegaan. Het effect op het aantal aangevraagde informatiepakketten is enorm. Er zijn bijna drie keer zoveel informatiepakketten opgevraagd in vergelijking met 2010. In 2011 zijn 2.853 nieuwe pleeggezinnen geaccepteerd. Op 31 december 2011 waren 1.909 pleegouders beschikbaar voor een (bij)plaatsing van een pleegkind.

De keuze voor het pleegouderschap is geen impulsbeslissing en het traject van voorbereiding en screening duurt tussen de zes en negen maanden. De verwachting is dan ook dat het effect van de campagne op het beschikbare pleegouderbestand pas in 2012 zichtbaar wordt. Wat opvalt is dat het aantal afvallers in het traject van voorbereiding en screening met een kwart is toegenomen. De problematiek van de pleegkinderen is de afgelopen jaren zwaarder geworden en hierdoor wordt er meer van pleegouders gevraagd. Hier wordt nadrukkelijk aandacht aan besteed in het voorbereidingsprogramma. De wervingsoproep van de campagne doet een direct appèl op mensen, maar de praktijk van de pleegzorg en alles wat daarbij komt kijken, schrikt een aantal belangstellenden af. Doordat de campagne zich specifiek richt op 'niet traditionele' doelgroepen, is er een toename van het aantal singles en tweeverdieners. Voor hen blijkt het lastig pleegzorg in te passen in hun dagelijks leven. De zorg voor een pleegkind blijkt niet gemakkelijk te combineren met werk en stijgende kosten voor de kinderopvang vormen daarbij een extra belemmering.

De forse toename in het gebruik van de afgelopen jaren stabiliseert. De overbenutting van de pleegzorgcapaciteit is sinds 2010 teruggebracht tot 101%. Een aantal kinderen wacht nog steeds langer dan wenselijk op een plaatsing. De wachtlijst is met 23% afgenomen tot 278 kinderen die op 31 december 2011 langer dan negen weken wachtten op plaatsing bij pleegouders. Een derde van de

kinderen wacht op deeltijdpleegzorg. De vraag voor deeltijdpleegzorg neemt toe doordat andere financieringsbronnen, zoals de AWBZ, worden beperkt. De pleegzorgcapaciteit, dat wil zeggen het maximale pleegzorgbudget, is het afgelopen jaar niet toegenomen. Hierdoor is er geen (financiële) ruimte om meer plaatsing in deeltijdpleegzorg te realiseren.

'Vraag' en 'aanbod' sluiten kwalitatief niet goed op elkaar aan. Met name voor kinderen van 10 jaar en ouder is er een groot tekort aan pleegouders. Ook voor intensievere vormen van pleegzorg voor kinderen met ernstige emotionele en/of gedragsproblemen blijft het moeilijk om geschikte pleeggezinnen te vinden. Verder heeft het de voorkeur om broertjes en zusjes samen in een gezin te plaatsen, maar onvoldoende pleegouders hebben hiervoor ruimte en mogelijkheden. Bij de zogenaamde hulpverleningsvariant, de kortdurende pleegzorg, is het streven om kinderen zo min mogelijk door te plaatsen van het ene naar een volgend pleeggezin. Uit (wetenschappelijk) onderzoek is bekend dat iedere doorplaatsing een risico vormt voor de ontwikkeling van een kind. In toenemende mate worden ook bij een acute uithuisplaatsing pleegouders gezocht die beschikbaar zijn voor een plaatsing waarbij het perspectief en de verblijfsduur bij de start onduidelijk zijn. Als eerste wordt onderzocht of het kind weer terug naar huis kan. Is dat niet mogelijk, dan is het verzoek aan dezelfde pleegouders of zij het kind voor lange tijd in hun gezin willen opnemen. Voor de ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen is dit de meest gewenste oplossing. Het vraagt echter wel een bijzondere inzet van pleegouders. Dit maakt ook dat het verloop in het bestand van pleegouders voor crisisopvang en kortverblijf groter wordt. Wanneer een pleegkind vanuit de kortdurende opvang voor langere tijd bij deze pleegouders blijft wonen, is dit pleeggezin (voorlopig) niet meer beschikbaar voor kortdurende opvang.

C. TERMINOLOGIE

In de landelijk geformuleerde visie op pleegzorg zijn twee pleegzorgvarianten benoemd: *de hulpverleningsvariant* en de *opvoedingsvariant*. De achterliggende gedachte is dat alle betrokkenen in de pleegzorg, het pleegkind, diens ouders en pleegouders, snel duidelijkheid krijgen over de termijn en het doel van de plaatsing.

Bij de *hulpverleningsvariant* is het doel om de oorspronkelijke opvoedingssituatie te herstellen. Binnen een vooraf gestelde termijn van maximaal een half jaar wordt intensief met de ouders van het pleegkind gewerkt. Indien na een half jaar blijkt dat er geen mogelijkheden zijn om het kind terug bij zijn ouders te plaatsen, wordt gewerkt aan een doorplaatsing naar de opvoedingsvariant of een andere vorm van jeugdzorg, indien dit wenselijk is. De hulpverleningsvariant kan ook starten vanuit crisisopvang wanneer de situatie zo ernstig is dat een kind acuut uit huis moet worden geplaatst. In de *opvoedingsvariant* wordt een pleegkind voor langere tijd door pleegouders opgevoed. Doel van de plaatsing is om continuïteit, opvoedingszekerheid en optimale ontwikkelingskansen voor het pleegkind te creëren. Contact met de ouders blijft, waar mogelijk, bestaan.

Tot slot is er de *deeltijdpleegzorg*. Die omvat verschillende mogelijkheden om pleegzorg als aanvulling op de dagelijkse zorg en opvoeding van een kind in te zetten, bijvoorbeeld in het weekeinde of vakanties. Deze variant wordt veel gebruikt als preventieve hulp voor kinderen die thuis wonen, maar waar de zorg en opvoeding voor de ouders zwaar vallen. Zo kan een definitieve uithuisplaatsing worden voorkomen. Deeltijdpleegzorg kan ook worden ingezet voor kinderen die in een groep wonen of ter ontlasting van een pleeggezin. De financiering van de deeltijdpleegzorg gebeurt deels uit andere middelen dan de geïndiceerde jeugdzorg, zoals de AWBZ.

Algemene informatie over pleegzorg en pleegouderschap staat op www.pleegzorg.nl

Pleegzorg Nederland, Utrecht, september 2012